

*Prof. dr Predrag Nemeć,
Dr Dragan Drobnjak,
Mr Nenad Manojlović*

ODREĐIVANJE TIPOLOGIJE IGRE VRHUNSKIH REPREZENTACIJA PUTEM ODOJKAŠKIH KANONA

Nedostatak teoretske misli u odbojci onemogućava korišćenje i dalje razvijanje izuzetnosti ispoljenih u stilu majstora savremenog nadigravanja. Neobičnosti i izuzetnosti nisu u dovoljnoj meri zapažene i identifikovane, a ukoliko se i desi da budu otkrivene, nisu razvrstane pa ne mogu dobiti realne vrednosti putem svog daljeg oblikovanja. Vremenom utisci, koji ne idu dalje od fascinacije i trenutne inspiracije, blede i zajedno sa njihovim nosiocima padaju u zaborav. Primeri takvih „nestanaka“ u odbojkaškoj praksi su mnogobrojni.

Retka majstorstva poput Kimovih inovacija ili umešnost Zajceva su biseri koji mogu pomoći unapređenju odbojkaške igre samo ukoliko budu sačuvani od zaborava i preneti na mlađe generacije.

Iako savremena odbojka preživljava jedan od kriznih trenutaka u toku svog razvoja, ne može se reći da nije evoluirala veoma naglašeno i ubrzano, donoseći nove ideje i nove postupke vezane za trenažnu tehnologiju koji su se kasnije prenosili i na druge sportske igre i grane. Ipak, odbojka sadašnjeg vremena ima duboke korene u golom praksizmu i veoma bojažljivom pristupu teoretskim znanjima preuzetim iz fundamentalnih nauka.

Određivanje tipologije igre vrhunskih reprezentacija putem odbojkaških kanona je pravi zadatak stručnjaka i ogleda se u odabiru utakmica i stosedamnaest odbojkaških akcija obeleženih specifičnim situacijama koje se karakteristične za određeni period ili pojedine vrhunske ekipe. Ovakav vid istraživanja retko se primenjuje zbog toga što su potrebni eksperti i sa univerzalnim i sa stručnim odbojkaškim znanjem koji će moći da pronađu zakonitosti prošlosti da bi se imala vizija budućnosti. Svakako da to nije nimalo lak ni jednostavan posao, ali ovim istraživanjem pokušano je da se putem odbojkaških kanona pronađe tipologija igre pojedinih vrhunskih ekipa ili igrača.

Izdvojene specifične akcije svrstane su u kanone koji lakše objašnjavaju ciljeve stručne opredeljenosti u postavkama podele određenih takvih situacija:

- U **kanon prvog tempa** (C_1) spadaju:
 - kanon alme (C_{1a})
 - kanon penala (C_{1p})
 - kanon penala “tacna” (C_{1pt})
 - kanon “koreje” (C_{1k})
 - kanon “bugarina” (C_{1b})
- U **kanon drugog tempa** (C_2) se svrstavaju:
 - kanon duplog penala (C_{2dp})

- kanon penala sa zadržskom (C_{2pz})
- kanon “rusa” (C_{2r})
- U **kanon trećeg tempa** (C_3) spadaju
 - polulopte (poluvisoke lopte) u zone 2 i 4 (C_{3p})
 - maks (brze lopte) u zone 2 i 4 (C_{3m})
 - napad iz zone odbrane (druge linije) iz zone 1, 5 ili 6 (C_{3o})
- U **kanonu servisa** (C_s) se nalaze sledeće kategorije:
 - kanon servisa sa osnovne linije (C_{s0})
 - kanon bočno - lelujavog servisa ($C_{s b-l}$)
 - kanon daleko - visokog servisa ($C_{s d-v}$).
- **Kanon tehnika dizanja** (C_d) se sastoji iz tehnika dizanja:
 - trougao (C_{dt})
 - katapult (C_{dk})
 - olovke (C_{do})
 - dizanje u frontalnoj ravni, licem prema mreži (C_{df})
 - dizanje “tacna” (C_{da}).

Kanon	Opis akcije	Grupa	Br. akcije
C_{1a}	Dizanje uzlazne alme (u visini kolena)	I,V	21
C_{1a}, C_{1p}	Napad penalom, alma ostaje kao druga mogućnost napada prvim tempom	I	22
C_{1a}	Alma sa varkom	I	56
C_{1a}	Alma sa ukrštanjem dva napadača	I	58
C_{1a}	Alma sa varkom (zadržskom) iz zone dva	I	61
C_{1a}	Napadač hvata zalet za dugu a dobija kratku almu	I	63
C_{1a}	Alma igrača iz zone dva u zonu četiri (ukrštanje)	I	81
C_{1a}	Alma sa još dve mogućnosti napada	I	74
C_{1a}	Alma sa zadržskom	I,V	91
C_{1a}	Alma (R) koje se završava između protivničkih blokera, Zaitsev demonstrira perfekciju tehnike dizanja - kameni stav	I	100
C_{1a}	Prvi tempo sa zamahom ruke preko glave, telom bočno prema mreži “francuz”(F)	I	104
C_{1a}	Produžena, alma SSSR-a (R)	I	106
C_{1p}	Dizanje lopte tehnikom katapult na prvi tempo (penal)	I	6
C_{1p}	Dizanje lopte iz visine kukova preko glave sa tri metra od mreže napadaču koji napada prvim tempo (penal)	I	23
C_{1p}, C_{2pz}	Posle prijema servisa napad penalom a iz kontranapada penalom sa zadržskom	I,II	30

C _{1p}	Penal ispred, drugi napadač napada penalom iza glave dizača	I	32
C _{1p} C _{2r}	Penal ispred istovremeno i “rus”	I	35
C _{1p}	Odigravanje iste kombinacije u napadu posle prvog i drugog kontranapada što donosi poen protivničkoj ekipi	II	42
C _{1p}	Produženi penal koji “beži” od bloka	I	43
C _{1p}	Izuzetno brz prvi tempo sa zaletom iz zone dva	I	71
C _{1p}	Napadač dobija loptu, prvi tempo, koja prelazi na protivničku stranu terena, penal “tacna”	II	52
C _{1k}	Posle nekoliko menjanja poseda lopte iz kontranapada uspešno odigrana “koreja”	II	20
C _{1k}	“Koreja” iz zone dva (pročitana napad ali nije izblokiran)	I	80
C _{1k}	Različite akcije (istog igrača) posle servisa i u kontranapadu, završetak “korejom”	I,II	92
C _{1k}	“Francuz” iz “koreje”	I	105
C _{1b}	Finta igrača koji kreće na penal iza i odskokom u stranu napada sa almom iz zone dva (“bugarin”).	I	11
C _{1b}	“Bugarin” bez bloka protivnika	I	16
C _{1b}	“Bugarin” iz zone četiri ali lopta ide na almu (mogućnost završetka napada ranije)	I	79
C _{1b}	“Bugarin” iza glave dizača	I	83
C _{1b}	“Bugarin” sa ukrštanjem	I	85
C _{2dp}	Posle nekoliko menjanja poseda lopte odigrava se dupli penal iza glave iz kontranapada i osvaja se meč poen bez bloka	II	12
C _{2dp}	Dupli penal iza glave, produžena lopta za drugi tempo	I	19
C _{2dp}	Dupli penal iza glave	I	38
C _{2dp}	Ukrštanje igrača prve linije	I	44
C _{2dp}	Igrač zone napada prima servis i napada dupli penal (srećno prolazi)	I	45
C _{2dp}	Dupli penal sa ukrštanjem	I	66
C _{2dp}	Dupli penal iz zone četiri	I	75
C _{2dp}	Dupli penal i penal iza	I	90
C _{2dp}	Dupli penal realizuje igrač koji je primio servis	I	95
C _{2dp}	Dupli penal koji se završava napadom između protivničkih blokera	I	99
C _{2dp}	Usporen snimak duplog penala i odvlačenje bloka protivnika	I	109
C _{2dp}	Dupli penal SAD-a (školski primer)	I	117
C _{2pz}	Penal sa zadržkom i alma kao druga mogućnost	I	24
C _{2pz}	Penal sa zadržkom	I	67
C _{2r}	“Rus” koji vezuje dva igrača prve linije i penal iza	I	13
C _{2r}	Uspešno izveden “rus” posle lošeg prijema servisa	I	18
C _{2r} C _{1k}	“Rus” ispred dizača i odigrana “koreja” iza glave dizača	I	26

C_{2r}	“Rus”, kineske reprezentacije	I	28
$C_{2r} C_{1p}$	“Rus” i penal iza, “kuvanjem” se osvaja poen zbog dobro formiranog bloka	I	33
C_{2r}	“Rus” (usporen snimak)	I	68
$C_{2r} C_{1p}$	Iz kontranapada penal iza i “rus”	II	37
C_{2r}	“Rus” iz zone tri (greška blokera u zoni tri)	I	72
C_{2r}	“Rus” iz zone dva	I	73
C_{2r}	“Rus” iz zone tri i penal iza glave	I	78
C_{2r}	“Rus”, bugarske reprezentacije	I	101
C_{2r}	“Rus” SAD-a	I	113
C_{2r}	“Rus” SAD-a iz zone dva	I	114
C_{2r}	“Rus” Brazila iz zone četiri	I	116
C_{3p}	Prijem servisa i napad na ne sastavljen protivnički blok (drugi napadač odvlači protivničkog srednjeg blokera)	I	8
C_{3p}	Dve teške pozicije za dizanje lopte koje uspešno rešavaju i dizač i napadač iz zone tri	V	55
C_{3p}	Dizanje polu lopte napadaču koji je primio servis	V	87
C_{3m}	“Maks” sa varkom	I	59
C_{3m}	“Maks”, brazilske reprezentacije, iz napada posle prijema servisa i iz kontranapada.	I,II	108
C_{3m}	“Maks” na jedan blok	I	110
C_{3o}	Napad iz zone odbrane (zona pet)	III	15
C_{3o}	Napadači prve linije napadaju dupli penal i odvlače blok a loptu dobija igrač iz zone jedan (druga linija) bez bloka	III	25
C_{3o}	Posle lošeg prijema servisa napadač (posle nasporazuma) diže dobru loptu igraču iz zone pet koji prolazi protivnički blok	I	46
C_{3o}	Napad igrača zone pet (druga linija) kao iznenađenje	III	48
C_{3o}	Akcijom napadača iz prve linije ostavljen je bez bloka igrač iz zone odbrane koji uspešno rešava tu situaciju	III	77
C_{3o}	Odvlačenje bloka igrača prve linije a loptu dobija igrač druge linije	III	82
C_{3o}	Napad iz zone jedan (druge linije) preko dvojnog bloka protivnika	III	112
C_{3o}	Skok servis sa osnovne linije iz mesta (“flot”)	IV	34
C_{3o}	Lelujanje i propadanje servisa	IV	107
C_{3o}	Bočno - lelujavi servis	IV	27
$C_{s\ d-v}$	Dobro vidljiv centričan sudar šake i lopte prilikom servisa što izaziva “propadanje” lopte na osnovnu liniju protivničkog polja	IV	40
$C_{s\ d-v}$	Servis odozdo pesnicom visoko gore, (lopta propada i iznenađuje primača servisa), samo jednom u toku utakmice	IV	49

$C_{s\ d-v}$	Servis centričnim sudarom šake i lopte gde lopta propada i pada u nebranjeni deo terena	IV	50
$C_{s\ d-v}$	“Propadanje” servisa tik uz mrežu	IV	70
$C_{s\ d-v}$	Izuzetan servis (Zaitseva) što rezultira fenomenalnim blokom posle lošeg prijema servisa	IV	102
C_{do}	Dizanje alme tehnikom olovke	V	51
C_{df}	Dizanje prvog tempa, posle loše dodane lopte za kontranapad, na četiri metra od mreže, što je iznenađenje za protivnički blok	V	86
C_{df}	Dizanje lopte iz zone četiri u zonu jedan (preko glave), dizač je okrenut licem prema mreži	V	54
C_{df}	Dizanje lopte licem prema mreži se još jednom pokazalo kao iznenađenje za protivničku odbranu	V	97
C_{dk}	Dizanje lopte iz zone tri (sa grudi) na prvi tempo	I,V	3
$C_{dk}\ C_{3o}$	Dizanje lopte iza glave u zonu jedan iz veoma teške pozicije (u visini kukova) tehnikom katapult	V,III	47
$C_{dk}\ C_{dk}$	Dizanje lopte, licem prema mreži iz visine kukova preko glave (tehnika katapult)	V	96
$C_{d\ ta}$	Kuvanje dizača “tacnom” preko bloka posle nekoliko odličnih odbrana	V	57
$C_{d\ ta}$	Dizanje duplog penala jednom rukom	V	64
$C_{d\ ta}$	“Kuvanje” levom rukom iz skoka dizača na mreži	I,V	69

Tipologija igre se zasniva prvenstveno na upotrebi određenih akcija ili individualnog stila igranja odbojke putem kojih će se ustanoviti strateška orijentacija tehničko - taktičkih elemenata igre i njihova tradicionalna struktura odbojkaškog usmerenja. Detaljnom analizom ovih zakonitosti tačno se može ustanoviti sa kojeg područja dolaze pojedini timovi i igrači i u zavisnosti od potreba strateške orijentacije moguće je stvarati timsku taktiku i njihovu kompoziciju. Ne sme se zaboraviti da su u prošlosti pojedine akcije dobijale nazive upravo prema nacionalnostima ili strateškom opredeljenju igrača ili ekipa koje su ih prvi put izvele.

LITERATURA

Bjelica, S., Maksimović, N., «Deferminisanost ostvarivanja uspešnih rezultata sportista», *Sport mont* 2-3/04, 2004., Podgorica.

Drobnjak, D., *Značaj odbojkaške laboratorijske selekcije u stvaranju i vođenju vrhunskih odbojkaša*, Doktorska disertacija, 2007, Fakultet za menadžment u sportu, Univerzitet „Braća Karić“, Beograd.

Momirović, K. i saradnici, «Neke antropometrijske karakteristike vrhunskih sportista», *Fizička kultura* 2, 1978., Beograd.

Momirović, K. i saradnici, *Selekcija vrhunskih sportista*, SIZ za fizičku kulturu Hrvatske, Zagreb, 1987.

Nejić, D., *Razlike u nivou morfoloških karakteristika i motoričkih sposobnosti od-*

bojkašica u odnosu na rang takmičenja, Doktorska disertacija, Fakultet fizičke kulture, Beograd, 2000.

Nemec, P., Procena perspektivnosti postignuća jugoslovenskih odbojkaša, Doktorska disertacija, Fakultet fizičke kulture, Beograd, 1994.

Nemec, P., *Prognostika u sportu*, I Međunarodna konferencija „Menadžment u sportu“, Univerzitet „Braća Karić“, Beograd, april 2005.

Nemec, P., *Primena EKS testa u sportskom praksisu*, II Kongres CSA i III Naučna međunarodna konferencija CSA, Bijela (Herceg Novi), 2006.

Rađo, I., Talović, M., «Univerzalni model selekcije za vrhunsko sportsko stvaralaštvo», *Sport mont br.8-9/05, 2005.*, Podgorica.

Tomić, D., Glavović, S. i Nemec, P., *Principi i primjeri procene perspektivnosti odbojkašica i odbojkaša*, Svijetlost OOUR Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Sarajevo, 1983.

Tomić, D. i Nemec, P., *Odbojka u teoriji i praksi*, SIA, Beograd, 2002.

Vuković, M., «Klasifikacija grupa odbojkaša na bazi morfoloških karakteristika i motoričkih sposobnosti», *Fakultet fizičke kulture, Zbornik radova br.6/92, 1992.*, Novi Sad

Zaciorski, V., «Selekcija u sportu», *Trenerska treibina 3, 1974.*, Beograd.

Židišin, M., «Izbor talentovane omladine za odbojkaške selekcije», *Telesna Vychova Mladeže 4, 1976.*, Prag.

Životić, D., *Upravljanje sportskim treningom*, Ministarstvo sporta i omladine u Vladi Republike Srbije, Beograd, 1999.

SUMMARY

The lack of theoretical thought in volleyball makes it hard to use and develop specialties in style of great masters in modern outplay. The peculiarity and the exceptionality are not noticed and recognized enough and, if it even happens to get discovered, they are not classified so they can not be the real values during the further shaping. By the time the impressions (that are not going further than fascination and inspiration of a moment) are fading and disappearing as well as their carriers. The examples of that kind of “disappearing” are numerous in volleyball practise.